

ÁP DỤNG MARC21 Ở MỘT SỐ THƯ VIỆN ĐẠI HỌC VIỆT NAM

ThS. Nguyễn Văn Hành
Trung tâm TT-TV ĐHQGHN

Khảo sát việc áp dụng MARC21 tại một số thư viện đại học (TVĐH) Việt Nam. Trình bày con đường tiếp cận tới quá trình áp dụng, các kết quả áp dụng thông qua các sản phẩm và dịch vụ thông tin.

Mở đầu

Ở Việt Nam, từ năm 2001, khổ mẫu MARC21 đã được một số TVĐH nghiên cứu và áp dụng. Tuy chưa có một nghiên cứu đầy đủ về vấn đề này, nhưng qua khảo sát một số TVĐH, chúng tôi trình bày một số nhận xét về việc áp dụng MARC21 ở TVĐH.

1. Việc mua sắm phần mềm quản trị thư viện - con đường tiếp cận đến MARC21 của các TVĐH

Nói đến tự động hoá thư viện là nói đến phần mềm quản trị thư viện. Phải nói ngay rằng, đây là một trong những thành công lớn nhất của các TVĐH nước ta trong khoảng từ năm 2002 đến nay. Trước hết, phải kể đến các TVĐH được thụ hưởng Dự án Giáo dục Đại học (GD ĐH) do Ngân hàng Thế giới (WB) tài trợ. Tính đến nay, đã có 19 TVĐH được nhận dự án, trong đó có 16 TVĐH vào quỹ A (500.000 USD), 2 TVĐH vào quỹ B (750.000 USD) và 1 TVĐH vào quỹ C (hơn 2.000.000 USD). Để triển khai Dự án GD ĐH, Ban

quản lý dự án đã thành công trong việc lựa chọn phần mềm tự động hoá các TVĐH tham gia dự án. Đó là việc trao quyền cho các ban quản lý tiểu dự án tự lựa chọn phần mềm quản trị thư viện theo phương thức đấu thầu, nhưng tiêu chí kỹ thuật của phần mềm phải nhất thiết tuân thủ qui định của Ban quản lý dự án Bộ GD-ĐT. Một trong những tiêu chí rất quan trọng của phần mềm quản trị thư viện lần này được đưa ra là phần mềm phải đáp ứng được chuẩn biên mục theo khổ mẫu MARC21.

Như vậy, thông qua việc triển khai và chuyển giao của các công ty tin học cung cấp phần mềm quản trị thư viện, các TVĐH tham gia dự án GD ĐH, mặc nhiên đã được tiếp cận, áp dụng MARC21.

2. Quá trình áp dụng MARC21 của các TVĐH

Khi triển khai áp dụng MARC21 trong các TVĐH, gắn liền với việc triển khai hợp đồng gói thầu trang bị phần mềm quản trị thư viện của các công ty tin học trúng

thầu thường diễn ra các giai đoạn như sau:

- Cung cấp phần mềm quản trị thư viện tích hợp;
- Chuyển đổi CSDL cũ sang khổ mẫu MARC21 của phần mềm mới; xây dựng CSDL ban đầu, đối với TV chưa có CSDL;
- Đào tạo và chuyển giao công nghệ.

Việc chuyển đổi CSDL tài liệu thư viện cũ sang khổ mẫu MARC21, chủ yếu là từ CSDL được xây dựng từ khổ mẫu của phần mềm CDS/ISIS. Ví dụ như, Trung tâm TT-TV, Đại học Quốc gia Hà Nội, chuyển đổi đến 43.000 biểu ghi từ CSDL cũ sang khổ mẫu MARC21. Công việc này nhằm không làm lãng phí công sức các thư viện đã có CSDL làm được từ trước và không làm gián đoạn công tác tra cứu của người dùng tin. Tuy nhiên, chất lượng CSDL sau chuyển đổi chưa phải là đã đảm bảo, vì không phải là đã có sự tương thích hoàn toàn giữa 2 khổ mẫu này. Chẳng hạn, các chỉ thị trường (Indicators) sau

chuyển đổi cần phải bổ sung và chỉnh lý.

Các Công ty tin học khi làm phần mềm đều sử dụng MARC21 từ nguyên gốc, nhưng khi Việt hoá và thể hiện giao diện cho người sử dụng lại theo hình thức khác nhau. Trong MARC21 có rất nhiều trường, nhưng chỉ có một số thích hợp với truyền thống biên mục của chúng ta, vì vậy, khổ mẫu giao diện của các phần mềm cũng khác nhau cả về số lượng trường cũng như cách trình bày. Ví dụ, trong phần mềm Libol 5.0 của công ty tin học Tinh vân, MARC21 có 26 trường, còn ở phần mềm ILIB của công ty CMC có 20 trường được hiển thị trên giao diện nhập tin.

Chính vì vậy tài liệu để đào tạo, chuyển giao MARC21 cũng chưa thống nhất. Trước khi có dự án dịch và biên soạn tài liệu MARC21 của Trung tâm Thông tin KHCN Quốc gia, trong các TVĐH thường dùng tài liệu do các công ty tin học cung cấp. Các tài liệu này tuy cũng do một số chuyên gia về biên mục biên dịch, nhưng chưa phải là tài liệu chuẩn chung cho nên đã dẫn tới tình trạng không thống nhất trong một số trường dữ liệu biên mục.

Về việc sử dụng MARC21 để biên mục, cho đến nay, các cán bộ biên mục ở các TVĐH

có dự án đã tương đối thành thạo. Đặc biệt, MARC21 đã được sử dụng trong 2 module Bổ sung và Biên mục của các phần mềm thư viện nói trên đã phát huy tốt tác dụng trong khâu xử lý kỹ thuật tài liệu, nhờ đó mà nhiều thao tác thủ công chông chéo trước kia đã được lược bỏ. Chất lượng CSDL của các TVĐH được nâng lên một bước.

Tuy nhiên, phải thấy rằng, việc đi sâu nghiên cứu áp dụng các chức năng của MARC21 vẫn chưa được chú ý. Ví dụ như, việc sử dụng chức năng của các chỉ thị trường vẫn chưa được chú trọng, có chăng chỉ áp dụng ở một vài trường quen thuộc như trường "100 Tiêu đề chính - tên cá nhân", trường "245 Nhan đề chính"...; các trường liên kết 76X-78X hầu như chưa được sử dụng.

3. Các sản phẩm và dịch vụ TT-TV, kết quả của áp dụng MARC21

Sản phẩm và dịch vụ quan trọng nhất mà các TVĐH đạt được khi sử dụng phần mềm quản trị thư viện tích hợp có module biên mục dựa trên khổ mẫu MARC21 là tạo ra được CSDL tài liệu thư viện có thể giao diện trên WEB. Đó là đã có một OPAC tương thích với các CSDL của các thư viện khác trên thế giới có dùng khổ mẫu MARC21. Đồng thời qua giao diện

Z39.50 của phần mềm, các TVĐH đã có thể truy nhập tới và chia sẻ biểu ghi thư mục với các thư viện khác. Việc biên mục sao chép sách tiếng Anh, tiếng Nga qua mạng đã thực hiện được ở nhiều thư viện, trong đó có Trung tâm TT-TV, Đại học Quốc gia Hà Nội. Điều này bây giờ có thể là bình thường đối với người sử dụng, nhưng đối với chúng ta, những người trong cuộc, mới thấy hết ý nghĩa to lớn của nó. Đó là kết quả của cả một quá trình nghiên cứu, tìm kiếm, và cả trả giá cho những thử nghiệm không thành công. Tại cuộc hội thảo về tiêu chuẩn hoá thư viện ở Viện Gót Hà Nội, các đồng nghiệp Đức cũng đang có hướng chuyển đổi sang dùng MARC21, thông tin này cho thấy các TVĐH đã chọn đúng hướng cho chuẩn biên mục của mình.

Hiện nay, người dùng tin trong các TVĐH có phần mềm dùng MARC21 đã biết sử dụng thành thạo OPAC qua các máy tính kết nối INTRANET hoặc truy nhập từ xa qua INTERNET. Có thể tham khảo qua các trang Web của Trung tâm TT-TV, Đại học Quốc gia Hà Nội (www.lic.vnu.edu.vn), Trung tâm TT-TV, Đại học Nông nghiệp I (www.hau1.edu.vn/library), Trung tâm TT-TV, Đại học Ngoại ngữ Hà Nội

(www.hufs.edu.vn:90/lic),...

Ngoài ra, sản phẩm truyền thống là phiếu mục lục và bản thư mục in vẫn được đáp ứng nếu có yêu cầu. Điều này giúp cho các thư viện tiếp tục duy trì và nâng cấp các sản phẩm và dịch vụ TT-TV truyền thống, ngay cả khi áp dụng công nghệ mới. Đối với các thư viện tổ chức kho mở, có thể in ký hiệu xếp giá (Callnumber) ra nhãn để dán vào sách.

4. Kết luận

- Các TVĐH đã cập nhật

được với các công nghệ mới của ngành TT-TV thế giới, đặc biệt là những tiến bộ về kỹ thuật biên mục với việc áp dụng MARC21 như đã nói ở trên. Điều này tạo ra một bước tiến đáng kể về chất lượng của các sản phẩm và dịch vụ TT-TV trong các TVĐH nước ta trong những năm gần đây.

- Để nâng cao hơn nữa chất lượng CSDL trong các TVĐH, và tiến tới để có thể trao đổi được với cộng đồng TT-TV quốc tế, cần trước hết

hoàn thiện và đưa vào sử dụng tài liệu hướng dẫn sử dụng MARC21 cho các thư viện Việt Nam, tạo ra sự thống nhất trong các CSDL sử dụng MARC21; nghiên cứu và đưa vào sử dụng qui tắc biên mục theo qui tắc biên mục Anh-Mỹ (AACR2).

- Đưa môn học MARC21 vào chương trình của các cơ sở đào tạo. Đồng thời mở nhiều lớp tập huấn ngắn ngày về chủ đề này cho các cán bộ thư viện đang làm việc trong các TVĐH.

THẺ LỆ VIẾT BÀI CHO TẠP CHÍ THÔNG TIN & TƯ LIỆU

1. Bài gửi đăng trên tạp chí Thông tin & Tư liệu phải là bài chưa được đăng trên bất cứ tạp chí nào và nếu bài được đăng ở tạp chí Thông tin & Tư liệu thì tác giả cũng không được gửi đăng tiếp trên các tạp chí khác.

2. Tác giả viết bài nên thảo luận trước với bộ phận thường trực của Tạp chí về đề cương bài viết cũng như thời hạn cung cấp bài.

3. Bài viết phải sạch sẽ, rõ ràng, không quá 5000 chữ, mỗi bài viết nên có tóm tắt ngắn gọn bằng tiếng Việt.

4. Cuối bài viết tác giả cần ghi rõ họ tên, học vị, chức vụ, tên cơ quan làm việc. Ngoài ra, cần ghi địa chỉ để Tạp chí liên hệ về công việc và chi trả nhuận bút.

5. Tạp chí không trả lại bản thảo nếu không có yêu cầu đặc biệt của tác giả.

6. Thư từ, bài vở xin gửi về địa chỉ : Tạp chí Thông tin & Tư liệu

TRUNG TÂM THÔNG TIN KHCN QUỐC GIA

24 Lý Thường Kiệt, Hà Nội

Tel : 8257039; E-mail : lehoa70@vista.gov.vn

Tạp chí nhiệt liệt hoan nghênh sự cộng tác đông đảo bạn đọc !